

N:o 72.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1896, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring, lag angående ändrad lydelse af 3, 58 och 69 §§ i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866, lag om ändrad lydelse af 6 § i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875 och lag om ändrad lydelse af 58 § i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875, dels ock väckt motion angående ändring i förordningen angående hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 augusti 1881.

Genom en den 14 sistlidne februari aflåten proposition, n:o 37, har Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga här nedan införda förslag till

1:o lag om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring;

2:o lag angående ändrad lydelse af 3, 58 och 69 §§ i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866;

3:o lag om ändrad lydelse af 6 § i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875; samt

4:o) lag om ändrad lydelse af 58 § i förordningen angående in-teckning i fast egendom den 16 juni 1875.

Denna proposition har af båda kamrarne blifvit till lagutskottet hänvisad.

I sammanhang med propositionen har utskottet till behandling fö-rehaft en af herr *J. Anderson* i Tenhult inom Andra Kammaren afgifven, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 50, så lydande:

»Vid den tid, 1864 års kongl. förordning tillkom, angående hemmans-klyfning och jordafsöndring, skulle de flesta skatter och onera till stat, kommun m. fl. utgå icke efter jordvärdet, utan efter hemmanstalet; det var därför nödigt, då jord från hemman afsöndrades, att sådan jord skulle efter beräkning deltaga i de utskylder, som ålåg den hemmansdel, från hvilken afsöndringen skedde, liksom det äfven den tiden var af vigt, att ej större afsöndringar gjordes, än att hvad af stamgården återstod förmådde utgöra den efter hemmanstalet utgående skatten.

Då kongl. förordningen den 6 augusti 1881 i samma ämne utkom, hade visserligen någon del af skattskyldigheten öfverflyttats från hemmans-talsberäkningen till annan grundbestämmelse, nemligen att utgå efter taxer-ingsvärdet, men de flesta skatterna och andra utgifter uppdebiterades efter hemmanstal, hvarför äfven den tiden var nödigt, att en viss afgift eller, som orden lyda, årlig afgäld bestämdes för att i mån af behof vara att tillgå, om så behöfdes, samt att afsöndringarnas storlek i jemförelse med hufvudgården begränsades.

Från sistnämnda tid hafva nya förhållanden inträdt; tiden är snart inne, då de förhatliga grundskatterna äro borta, skatte- och frälsehemmanen få efter skedd och skeende värdering full ersättning för rust- och roterings-skyldigheten, öfriga utskylder från jorden utgå numera efter åsatta taxerings-värden, så att endast högst obetydligt utgår efter hemmanstal, såsom krono-skjuts och reservskjuts å de högst få ställen, der entreprenad af en eller annan anledning ej kan åstadkommas.

Såsom följd af de skedda förändringarna få afsöndrade jordlägenheter numera efter sitt fyrktal, lika med den i mantal satta jorden, utom be-villning till staten, deltaga i kyrkobyggnad, sockenstuga, folkskolehus, fattig-hus, prestgårds- och tingshusbyggnader, likasom deltaga i aflöning af prest-, organist- med flera tjenstebefattningar, och vidare deltaga i de allmänna vägarnes underhåll m. m. icke allenast för den afsöndrade jorden, utan äfven för de mer eller mindre kostbara byggnaderna å den afsöndrade jorden, så att på många ställen de afsöndrade lägenheterna få skatta mera, än stamhemmanet gjorde, innan afsöndringen skedde.

Det förekommer på sina ställen, att, oaktadt köpesumman för en liten jordplan är oskäligt dyr, säljaren sätter afgälden högre än som vederbör; det oaktadt händer, att densamma af vederbörande Konungens befallningshafvande ytterligare höjes, och på sådant sätt tvingas en planinnehafvare att årligen erlægga en otillbörlig skatt; följden häraf kan blifva den, att staten, som tvingat till en obehörig skatt, förr eller senare får träda emellan, likasom nu sker i fråga om skattefrälseräntors inlösande; man kan icke begära, att egare till afsöndrade jordområden, som lika med i mantal satt jord betala skatt, skola finna sig i längden nöjda med att staten tvingar dem erlægga ytterligare utskylder, som kallas årlig afgäld.

Då man nu för tiden så mycket talar om att man till och med af statens mindre domäner bör sönderstycka dessa för att bereda mindre bemedlade små jordlappar till fast bostad, hvarför skall man då ha sådana bestämmelser kvar, som försvåra och fördyra sättet för den enskilde att till uppodling och bebyggande förvärfva sig litet jord, äfven sådan, som för hemmanet kan undvaras utan någon egentlig afsaknad?

Då, såsom ofvan är antydt, den, som förvärfvat en liten jordareal, uppodlar och bebygger den, i allt väsentligt får deltaga i de allmänna skatterna, kan jag ej finna någon som helst anledning att genom lag tvinga till en särskild jordskatt till stamgården. Vill säljare bereda sitt hemman en framtida årlig inkomst, bör sådant få bero på frivilligt aftal kontrahenterna emellan; staten kan i sådant fall icke i en framtid hafva någon skyldighet träda medlande emellan, utan sådan fråga kan jämföras med de frivilliga aftal, som skedde den tid, frälsekatteeräntorna säljare och köpare emellan öfverenskommos.

Den sist åberopade kongl. förordningen innehåller en del andra bestämmelser, hvilka i vissa delar icke kunna undvaras; min framställning till Riksdagen blir alltså,

att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbeta och för nästa Riksdag framlägga förslag till sådan ändring i kongl. förordningen den 6 augusti 1881, att vid jordafsöndringar afgäld till stamgården ej blir obligatorisk.»

Anledningen till förevarande propositions tillkomst är, enligt hvad de propositionen bifogade utdrag af statsrådsprotokollen gifva vid handen, att söka uti Riksdagens skrifvelse den 14 maj 1891, hvari anhölls, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida icke genom statsmagternas försorg tillfälle kunde beredas obemedlade och mindre bemedlade att på

lämpliga vilkor bilda egna jordbruk. Den komité, som i anledning af berörda skrifvelse tillsattes den 25 september samma år, anbefaldes nemligen att för utredning i det af Riksdagen omförmälda hänseende taga i öfvervägande ej mindre i hvilken mån och under hvilka vilkor upplåtelse af jord från kronans egendomar för befordrande af det utaf Riksdagen angifna syftemål kunde ega rum, än äfven *huruvida detta syftemål kunde genom ändring i gällande lagstiftning eller på annat sätt främjas.*

Med anledning af detta senare uppdrag utarbetade komitéen ett förslag till lag angående hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring, hvilket den 5 mars 1892 till Kongl. Maj:t öfverlemnades.

Nämnda förslag afsåg att — med bibehållande af de nu för jordstyckning fastställda formerna, hemmansklyfning och jordafsöndring, rörande hvilka sistnämnda dock skulle gälla i viss mån ändrade regler — i lagstiftningen tillika införa ett nytt institut, kalladt egostyckning, hvarigenom en fastighet skulle kunna delas i lotter med för hvardera lotten på förhand till läge och gränser bestämdt område, som derefter skulle åsättas särskildt mantal, och skulle härvid iakttagas en procedur, hvilken väsentligen skilde sig från den beträffande hemmansklyfning gällande.

De af komitéen för dess förslag i denna del anförda grunder voro hufvudsakligen följande: Då det vid egostyckning icke såsom vid hemmansklyfning vore fråga om att noggrant bestämma hvarje lotts andel i hemmanets olika egoslag, utan det endast gälde att för bestämda, å marken utlagda områden fixera skyldigheten att utgöra vederbörlig del af grundskatter och öfriga hemmanet efter mantal åliggande utskylder och besvär, hade proceduren kunnat göras enklare och billigare än den nuvarande hemmansklyfningen. Äfven om i följd häraf någon gång det åsatta mantalet icke komme att blifva ett fullt noggrant uttryck för de olika delarnes förhållande till hvarandra, borde deråt ej tillmätas synnerligt stor praktisk betydelse, då mantalet såsom skattegrund numera spelade en så väsentligen inskränkt roll, i det de enligt denna grund förr utgående skatter och besvär under de senaste åren antingen redan minskats eller blifvit bestämda att utgöras efter annan grund, och skäl föreläge för det antagandet, att utvecklingen af våra jordbeskattningsförhållanden äfven fortfarande komme att gå i enahanda riktning. Förutom enkelhet och billighet ansågs det föreslagna nya jordstyckningsinstitutet ega praktiska fördelar jemväl i åtskilliga andra afseenden. Det låge i sakens natur, att en försäljning af jord från ett hemman i många fall underlättades, när köparen vid aftalets ingående finge för sig bestämdt det jordområde han förvärfvade och icke utsattes för den med en hemmansklyfning i detta hänseende förknippade ovisshet och risk. Den sedvänja, som i vissa trakter, i synnerhet

i det sydliga Sverige, på sidan om lagen hölle på att utbilda sig, utgjorde ock ett talande bevis härför. Redan nu försigginge ofta i denna del af landet försäljning af jord på sådant sätt, att ett bestämdt område med derå förslagsvis åsatt mantal afyttrades och lagfart sedan beviljades, utan att mantalet blifvit i någon mån lagligen bestämdt, hvarför någon visshet icke förefunnes, att det emellan kontrahenterna aftalade skattetalet verkligen vore korrekt. Ett dylikt inkorrekt skattetal infördes emellertid i fastighetsböckerna och kunde lätt föranleda framtida tvister, då man, bland annat för kostnadernas skull, gerna undveke att få saken ordnad på det enda sätt, som nu vore tillåtet, eller genom hemmansklyfning. Den föreslagna egostyckningen skulle deremot i sådana fall erbjuda en lätt tillgänglig utväg för ett definitivt bestämmande af delarnes skattetal. Vidare borde det betraktas såsom en fördel för en jordegare att genom egostyckning kunna på förhand få mantal åsatt olika delar af sin egendom, hvarigenom en planmessig styckning af en större egendom kunde ske och försäljning af de särskilda lotterna sedermera småningom ega rum, under det att enligt nu gällande stadganden en hemmansklyfning först då vore möjlig, när den utklufna delen blifvit en annan persons egendom. Olägenheten af sistnämnda förhållande hade, såsom känt, ofta gjort sig gällande och äfven framkallat skenförsäljningar för att få en hemmansklyfning till stånd. Egostyckningen skulle åter kunna ske på hemställan af egaren till den fastighet, som vore afsedd att styckas, utan att någon annan part behöfde uppträda. En särskild betydelse ansågs egostyckningen derjemte kunna erhålla för de norrländska skogsbygderna genom det tillfälle, som densamma erbjöde att kunna dela skatten å ett hemman mellan den för jordbruk lämpliga arealen jemte ett mindre skogsområde å ena sidan och den hufvudsakliga skogsmarken å den andra. Härigenom skulle hemmansklyfningen efter skogens försäljning kunna qvarsitta med eganderätt å gården, medan han deremot nu alltför ofta förvandlades till arrendator eller torpare under skogsegaren, och den sjelfegande jordbrukande befolkningen i många skogssocknar sålunda allt mer och mer förminskades. Det företråde den föreslagna egostyckningen sålunda i åtskilliga fall hade framför hemmansklyfningen ansågs skola i en framtid komma att göra sig gällande ända derhän, att hemmansklyfning säkerligen komme att jemförelsevis sällan påkallas. Det nya institutet komme dessutom i vissa fall att innebära fördelar jemväl framför jordafsöndring. I detta hänseende framhölls särskildt, att många smärre jordegare utan tvifvel hellre vore benägna att genom mantalssättning å sin fastighet få utgöra sin skattskyldighet direkt till det allmänna än att, såsom nu vid jordafsöndring vore förhållandet, erlægga skatten till en enskild.

Sedan infortrade yttranden öfver lagförslaget i dess helhet afgifvits af Kongl. Maj:ts samtliga befallningshafvande i länen, landtmästeristyrelsen samt kammarkollegium och domänstyrelsen, blef sagda förslag inom civildepartementet, till hvars behandling detsamma hörde, omarbetadt. Det inom civildepartementet utarbetade förslaget innehöll hufvudsakligen följande bestämmelser: hemman, som finge klyfvas, kunde ock styckas i huru många delar som helst sålunda, att viss, till gränserna på förhand bestämd egovidd utlades till hvarje del och särskilda mantal åsattes delarne, dock att, om en del bestode af flera till läget skilda områden, hvarje sådant område skulle sättas i mantal. Vid styckningen skulle landtmätare å karta till läge och gränser utmärka de särskilda hemmansdelarnes egoområden samt upprätta förslag till mantalssättning, med ledning af befintliga handlingar eller särskild uppskattning, hvarvid landtmätaren skulle biträdas af gode män, om sådant biträde af sakegare påkallades eller af landtmätaren funnes nödigt. Förslaget skulle af landtmätaren ingifvas till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som hade att pröfva detsamma och fastställa mantal å de olika lotterna. För det fall att egare af eller åbo å hemman ville till annan upplåta dertill hörande egor att, efter det mantal derå satts, egas eller besittas med direkt skattskyldighet till det allmänna, skulle gälla de särskilda regler, att dels endast de egor, som från stamhemmanet afskildes, behöfde vara å karta lagda, der ej Kongl. Maj:ts befallningshafvande annorlunda förordnade, och dels sålunda utstyckad hemmansdel ej skulle, der ej annorlunda aftalats, undfå delaktighet i de stamhemmanets tillhörigheter och förmåner, hvilka tillkomme detsamma efter mantal.

Öfver det inom civildepartementet upprättade förslaget infortrade Kongl. Maj:t genom beslut den 10 december 1892 högsta domstolens utlåtande. Beträffande den del af förslaget, som handlade om egostyckning, hade de af högsta domstolens ledamöter, hvilka deltagit i granskningen, uti de af dem hvar för sig afgifna yttranden, icke någon anmärkning att framställa emot införande i lagstiftningen af ett jordstyckningsförfarande, hvarigenom tillfälle bereddes ej mindre för den, som ville förvärfva en del af ett hemman såsom sjelfständig direkt till det allmänna skattskyldig fastighet, att på förhand förvissa sig om, hvilka egor han genom sitt köp skulle bekomma, än äfven för hemmansegaren att, medan han ännu vore ensam egare af sitt hemman, under laglig form få detsamma fördeladt i lotter med af honom utan hänsyn till egoslag bestämda vissa områden i ändamål att afyttras såsom sjelfständiga hemmansdelar med direkt skattskyldighet till det allmänna. Deremot ansågo högsta domstolens samtliga ledamöter det sätt, hvarpå förslaget sökt ordna ett sådant institut, icke kunna godkännas. De emot förslaget i fråga om de allmänna grunderna

framställda anmärkningarna gingo hufvudsakligen ut derpå, att detsamma icke innehölle några garantier för att den delning af jorden, som skulle ega rum genom egostyckning, komme att blifva ändamålsenlig; att det icke tillbörligen sörjts för, att förhållandet mellan de särskilda lotter, hvari ett hemman skulle vid egostyckning fördelas, blefve ordnad på sådant sätt, att reda och säkerhet i eganderättsförhållandena vunnes; samt att genom förslagets bestämmelser det framtida beståndet af de genom egostyckning uppkomna nya förhållandena ej vore betryggadt. Förslaget ansågs i följd häraf böra omarbetas sålunda, att genom egostyckningsförfarandet en ändamålsenlig och bestående delning af jorden åstadkommes. För vinnande af detta ändamål ansågs det bland annat önskligt, att bestämmelsen om att särskildt mantal skulle åsättas hvarje till läge från andra egor skildt område, hvilken bestämmelse allenast skulle föranleda en onödig splittring af mantalet, utbyttes mot föreskrifter, egnade att förebygga en skadlig egoblandning. Vidare borde åt den landtmäteriförrättning, hvarom förslaget innehölle föreskrift, men som enligt detsamma endast hade karakteren af upprättande af förslag till mantalssättning af de särskilda lotterna, gifvas ökad omfattning och betydelse. I sådant afseende påpekades, hurusom nödigt vore, att vid förrättningen noggranna bestämmelser meddelades om hvilka egor skulle tillhöra hvarje hemmans lott, och gränserna omkring dessa egor å marken utmärktes, samt att dervid upptoges och behandlades vissa frågor, såsom om rågångar mot angränsande fastigheter, om undantag af mark för gemensamt behof, om andel i qvarvarande samfälligheter m. m., hvilka vid ett ordnande af förhållandet emellan de utlagda lotterna måste lösas. Förrättningen borde i sin helhet få af delegare öfverklagas och, derest besvär ej anfördes, likaledes i sin helhet göras till föremål för pröfning och fastställelse af öfverordnad myndighet. Sedan förrättningen blifvit fastställd, borde den ega lika giltighet som fastställd hemmansklyfning. Högsta domstolens flesta ledamöter, hvilka ej hade någon anmärkning att framställa deremot att bestämmelser om egostyckning meddelades i särskild lag, fäste slutligen uppmärksamheten på, att den nya lagstiftningen föranledde ändringar i gällande skiftesstadga äfvensom i förordningen angående inteckning i fast egendom. Två af högsta domstolens ledamöter ansågo, att den föreslagna lagstiftningen, som endast afsåge att åstadkomma en ny art af hemmansklyfning, lämpligen borde i sin helhet inrymmas i skiftesstadgan.

Vid anmälan den 12 oktober 1894 inför Kongl. Maj:t af högsta domstolens utlåtande öfver lagförslaget anförde statsrådet och chefen för civildepartementet, att de inom högsta domstolen framställda anmärkningarna syntes vara af den vikt, att förslaget borde omarbetas, innan det

framlades för Riksdagen; att en dylik omarbetning i den af högsta domstolen anvisade rigtning emellertid komme att föra den del af förslaget, som anginge egostyckning, in på ett område, som på det allra närmaste sammanhängde med gällande skifteslagstiftning; samt att vid sådant förhållande, och då frågor rörande skifteslagstiftningen numera tillhörde justitiedepartementets handläggning, det syntes lämpligt, att det vidare arbetet för åstadkommande af en egostyckningslag öfverlemnades till nämnda departement. På grund häraf förordnade Kongl. Maj:t genom beslut sistnämnda dag, att den vidare behandlingen af ärendet, i hvad det anginge fråga om lagstiftning angående egostyckning, skulle öfverlemnas till justitiedepartementet.

Vid den behandling, som ärendet derefter undergick inom justitiedepartementet, ansågs visserligen, att den påtänkta nya lagstiftningen, teoretiskt sedt, utgjorde en del af skifteslagstiftningen, samt att åtskilliga bestämmelser måste vara gemensamma för egostyckning och skifte, men af praktiska skäl befans lämpligast, att stadgandena rörande det nya institutet icke inpassades uti skifteslagstiftningen, utan affattades i en särskild lag. Genom ett sådant förfarande höll man före, att den ej oväsentliga skillnaden emellan de begge jordstyckningsformerna skulle klarare framstå, och de nya bestämmelserna blifva lättare att tillämpa.

Inom justitiedepartementet utarbetades alltså förslag till lag om egostyckning jemte dermed sammanhängande förslag till ändringar i skiftesstadgan samt lagfarts- och in-teckningsförordningarna.

De hufvudsakligaste skiljaktigheter emellan justitiedepartementets och civildepartementets ofvanberörda förslag till lag angående egostyckning — hvilka skiljaktigheter, enligt hvad af chefen för justitiedepartementet vid ärendets föredragning i statsrådet framhölls, uteslutande berodde på de anmärkningar, som af högsta domstolen framstälts mot civildepartementets förslag — voro följande:

1:o. I justitiedepartementets förslag hade allenast hemman under enskild eganderätt upptagits såsom föremål för egostyckning.

Det vore nemligen betänkligt att, såsom såväl komiténs som civildepartementets förslag gjort, tillåta äfven den, som allenast under stadgad åborätt innehade hemman, att dela detsamma enligt grunderna för egostyckning.

För ifrågavarande hemman gälde allmänna lagens stadganden om byggnadsskyldighet, men med afseende å den frihet, som vederbörande vid egostyckning skulle ega att efter godtycke fördela egorna på de olika hemmanslotterna utan hänsyn till olika egoslag, skulle stadgandena om byggnadsskyldigheten, hvilken vore bestämd efter mantalet och under förutsättning att alla hemman vore jordbrukshemman, i många fall svårligen

kunna tillämpas beträffande vid egostyckning utbrutna hemmansdelar. Vidare förekomme, att, enligt gällande förordning angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket, åbo å sådant hemman i regeln icke egde använda hemmanets skog annorledes än till husbehof, vid hvilket förhållande det ej skulle vara lämpligt att tillåta en sådan delning af dylikt hemman, att en eller flera hemmansdelar komme att bestå utslutande eller till största delen af skogsmark. Ej heller torde en tillåtelse till styckning af åbohemman, hvilken styckning ju hufvudsakligen skulle ega betydelse för en tilltänkt eller skedd öfverlåtelse af en del af hemmanets egor, stå väl tillsammans med den eventuella rätt till hemmanet, som tillkomme vissa af åbons slägtingar.

2:o) Enligt justitiedepartementets förslag tilläts, i motsats till civildepartementets, egostyckning i regel allenast å sådant hemman, som antingen icke legat i samfällighet med annan fastighet eller ock blifvit ur samfällighet utbrutet genom sådant skifte, som enligt regeln är orubbligt.

Såsom skäl för denna förändring anfördes — under åberopande af de inom högsta domstolen framhållna omständigheter, att det med egostyckning afsedda ändamål att bereda gällande och bestående kraft åt köpeaftal om viss till läge och gränser bestämd del af ett hemmans område endast i det fall uppnåddes, att det hemman, som på berörda sätt styckades, icke låge i samfällighet med annan jordegares mark, utan antingen utgjorde ett skifteslag för sig eller ock fått sitt område skildt från skifteslagets öfriga egendom genom sådan delning, som enligt gällande skiftesstadga icke finge rubbas, med mindre alla rättsegande derom åsämdes; att det eljest icke kunde förhindras att, genom påkallande af laga skifte från någon skiftesdelegares sida, den gjorda egodelningen när som helst häfdes och derigenom den, som köpt vissa egor, tvingades att i utbyte mot dessa, hvilka måhända vore de enda, som motsvarade hans afsigt med köpet, taga icke allenast annan mark, utan äfven mark af annat egoslag — att det, när skifte komme att öfvergå den samfällighet, till hvilket styckadt hemman hörde, ofta kunde inträffa, att till det styckade hemmanet måste utläggas egor, som efter uppskattning icke motsvarade hvad till hemmanet förut häfdats eller som innehölle inrösnings- och afrösningsjord i annan proportion än de egor hemmanet förut innehaft, hvaraf åter blefve en följd, att de genom egostyckningen bildade hemmansdelarne hvar för sig icke ens efter uppskattning kunde bekomma egor, som motsvarade hvad vid styckningen varit afsedt, eller måste mottaga olika egoslag i annan proportion än de till grund för egostyckningen liggande bestämnelser förnådde, hvilket jemväl kunde föranleda dertill, att de särskilda delarnes egovällden komme att mindre noggrant motsvara de mantal, som vid ego-

styckningen åsatts dem. Derjemte åberopades, att skiftesverket i de norrländska länen numera framskridit så långt, att endast en jemförelsevis mindre del af den mark, som öfver hufvud kunde förväntas komma att göras till föremål för skifte, ännu vore oskiftad.

3:o) Den för egostyckning erforderliga landtmäteriförrättning var i justitiedepartementets förslag af vida större både omfång och innehåll, än hvad fallet var uti det inom civildepartementet utarbetade förslaget.

4:o) Justitiedepartementets förslag innehöll uttrycklig bestämmelse derom, att hvad i skiftesstadgan stadgades om rågångar, då laga skifte vore i fråga, skulle gälla äfven angående bestämmande af gränserna omkring de egor, som skulle styckas.

Detta enär, såsom inom högsta domstolen erinrades, det i rättssäkerhetens intresse vore af vigt, att man, innan egostyckning verkställes, förvissade sig om, hvilka egor tillhörde det hemman, som skulle styckas.

5:o) Egostyckning skulle, enligt justitiedepartementets förslag, omfatta all till hemmanet hörande mark.

6:o) I stället för den i civildepartementets förslag intagna bestämmelsen, att, om någon af de delar, hvari hemman vid egostyckning skulle läggas, bestode af flera till läget skilda områden, hvarje sådant område skulle sättas i mantal, innehöll justitiedepartementets förslag — i enlighet med högsta domstolens anvisning — föreskrifter till förekommande af skadlig egoblandning.

Sålunda var stadgande föreslaget, att ej flera än tre skiften finge läggas till hvarje hemmansdel, detta dock med det undantag, att till hvarje hemmansdel finge läggas lika många skiften, som tillhörde hemmanet.

7:o) Justitiedepartementets förslag innehöll ovilkorlig föreskrift om undantagande af mark för behöfliga vägar till de särskilda hemmansdelarne.

8:o) Särskilda bestämmelser voro i justitiedepartementets förslag gifna för egostycknings verkställande, *efter* det upplåtelse af ett bestämdt område skett.

9:o) Befogenheten att verkställa mantalssättningen, som enligt civildepartementets förslag tillkom Kongl. Majts befallningshafvande, hade i justitiedepartementets förslag tillagts landtmätaren eller förrättningsmännen.

10:o) Justitiedepartementets förslag föreskref — i motsats till det i civildepartementets förslag inryckta stadgande, att en i följd af aftal utstyckad hemmansdel, såvida ej annorlunda vore bestämdt, ej skulle undfå delaktighet i de stamhemmanets tillhörigheter och förmåner, hvilka tillkomme detsamma efter mantal — att hvarje hemmansdel skulle efter sitt mantal erhålla del i dylika rättigheter.

11:o) Fastställelse af egostyckningen i dess helhet skulle enligt justitiedepartementets förslag meddelas af egodelningsrättens ordförande eller i vissa fall af egodelningsrätten, under det att civildepartementets förslag tillerkände Konungens befallningshafvande rätt att fastställa mantal å de olika lotterna.

Äfven öfver det inom justitiedepartementet utarbetade förslag till egostyckning och dermed sammanhängande ändringsförslag infordrades högsta domstolens utlåtande.

Sedan detta inkommit och ärendet undergått förnyad behandling inom justitiedepartementet, föredrogs frågan den 14 sistlidne februari i statsrådet, hvarvid departementschefen bland annat anförde:

»Under den fortsatta behandling, som egnats åt förevarande lagstiftningsfråga, har det syntts lämpligast, att bestämmelserna angående hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring bibehållas i en författning. I det till högsta domstolen först remitterade förslaget till lag om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring hafva följaktligen erforderliga ändringar blifvit vidtagna med anledning af högsta domstolens särskilda yttranden dels öfver detta förslag, dels öfver förslaget till lag om egostyckning, i sammanhang hvarmed förslaget till lag om ändrad lydelse af 6 § i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875 undergått nödig jemkning. Förslagen till lag angående ändrad lydelse af 3, 58 och 69 §§ i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866 och till lag om ändrad lydelse af 58 § i förordningen angående in-teckning i fast egendom den 16 juni 1875, emot hvilka förslag anmärkning ej förekommit, hafva deremot lemnats oförändrade.»

Sedan departementschefen derefter närmare redogjort för innebörden af de sålunda reviderade förslagen, beslöts på hans hemställan aflåtande till Riksdagen af nu föreliggande proposition.

Efter att sålunda hafva i sammandrag redogjort för tillkomsten af ifrågavarande proposition, öfvergår utskottet till att öfver de i densamma innefattade lagförslag afgifva utlåtande.

Härvid tillåter sig utskottet till en början erinra, att propositionens bestämmelser angående egostyckning i ett väsentligt afseende beteckna afvikelse från de grundsatser, som uttalats i de förut framlagda förslagen i ämnet. Ur förslaget angående egostyckning hafva nemligen uteslutits de stadganden, som medgäfvit rättighet för egare af hemman att anlita egostyckningsförfarandet i ändamål att mantalssätta ett till gränserna bestämdt egeområde, *sedan* föryttring af detsamma redan egt rum.

Motiverna för den sålunda vidtagna ändringen angifvas af departementschefen i hans yttrande till statsrådsprotokollet den 14 sistlidne februari med följande ord:

»Under den föregående behandlingen af frågan om lagstiftning rörande egostyckning har ifrågasatts, att egostyckning å ett hemman skulle kunna ega rum, ej blott medan hela hemmanet eges af en person och i ändamål att förbereda föryttring af någon genom egostyckningen till läge, gränser och mantal bestämd del, utan äfven sedan föryttring af visst till läge och gränser bestämdt område redan egt rum och då i syfte att fördela hemmanets mantal mellan de till eganderätten skilda områdena samt i öfrigt reglera förhållandena dem emellan. Medan i förra fallet det är egaren, som bestämmer ej blott att egostyckning skall ske, utan äfven huru den skall verkställas, skulle åter, i fall föryttring redan förut egt rum, en hvar af egarne till de särskilda områdena kunna påkalla egostyckning, och det rörande upplåtelsen träffade aftalet tjena till efterrättelse vid styckningen. Då emellertid de för egostycknings verkställande i förra fallet uppställda normerande föreskrifter uppenbarligen måste gälla jemväl för det senare fallet, uppstå, på sätt äfven af flere bland de inom högsta domstolen framställda anmärkningar framgår, åtskilliga svårigheter. Särskildt torde det blifva ytterst vanskligt att afgöra, huru det civilrättsliga förhållandet mellan parterna skall gestalta sig, för den händelse egostyckning måste vägras, emedan villkoren för upplåtelsen icke öfverensstämma med de allmänna reglerna för egostycknings verkställighet.»

Utskottet kan dock ej finna, att den föreslagna ändringen af hvad i de föregående förslagen varit medgifvet är af förhållandena betingad. Det vill nemligen synas utskottet, som om just denna rättighet att från hemman stycka ett område, hvilket redan funnit köpare, i hög grad skulle bidra till ökad användning af egostyckningsinstitutet och dermed medelbart gynna ett af syftena med nämnda institut: att bereda tillfälle för obemedlade eller mindre bemedlade att bilda egna jordbruk. Ej heller kunna enligt utskottets mening några större svårigheter häraf blifva följden, enär det väl må antagas, att i de flesta fall dylika områden äro så beskaffade till sin form, att hinder härutinnan ej möter för tillämpning af egostyckningsförfarandet, samt att upplåtelseaftalen i öfrigt äro af sådant innehåll, att desamma stå i öfverensstämmelse med de regler, som för egostycknings verkställande äro stadgade. I alla händelser kunna de möjligen uppkommande olägenheterna ej uppväga den fördel, som åstadkommes derigenom, att egostyckning behöfver verkställas först sedan hemmanets egare fått visshet derom, att köpare finnes till just sådana områden, som blifva från hemmanet styckade.

På hemman, som ligga i närheten af städer eller större industriella anläggningar, kunde egaren, äfven om föregående köpeaftal ej upprättats, kanske utan risk företaga en egostyckning äfven i ganska många lotter, men helt olika är förhållandet med hemman, som ligga fjerran från dylika orter.

I allmänhet torde enligt utskottets mening egostyckning oftare komma att ifrågasättas för det fall, att ett bestämdt område af ett hemman redan blifvit såldt, än då en egare vill på förhand utan bestämda köpeanbud stycka sitt hemman i flera lotter.

Af dessa anledningar har utskottet i 3 § inryckt bestämmelse om rätt till egostyckning äfven i det fall, som ofvan omhandlats. I följd häraf har äfven 2 § måst underkastas omredigering.

De sålunda vidtagna förändringarna hafva emellertid förorsakat äfven andra ändringar i egostyckningsförslagets paragrafer.

Sålunda har uti 5 § orden »hemmanets egare» utbyts mot »sak-egare», då nämnda paragraf bör vara tillämplig äfven å den i 3 § omnämnda egostyckning, vid hvilken förutom hemmanets egare äfven den, som inköpt det område, som skall styckas, bör ega rätt såväl att begära egostyckningen som att under förrättningens gång bevaka sina intressen.

Af samma anledning har uti propositionens 13 och 15 §§ företagits liknande ändringar.

En ytterligare följd af den i 2 och 3 §§ vidtagna ändringen har blifvit, att en ny paragraf blifvit tillagd närmast efter propositionens 12 §, i syfte att lemna närmare föreskrifter för verkställande af egostyckning enligt det i 3 § omhandlade fall.

12 §:s i det kongliga förslaget omredigering är en omedelbar följd af den nya paragrafens tillkomst.

Rörande innehållet i den tillagda paragrafen vill utskottet erinra, att upplåtelseaftalet helt naturligt måste i främsta rummet lända till efterrättelse. Liksom vid hvarje annat fritt aftal, kan den ene kontrahenten ej tvingas att underkasta sig något mot aftalet stridande, och egostyckningsförfarandet måste därför, derest ej sakegarne annorledes besluta, ske i öfverensstämmelse med upplåtelseaftalet.

För att emellertid en brist i upplåtelseaftalet ej må utgöra ovillkorligt hinder för egostyckning, har det föreslagits, att jemkningar i nämnda aftal må ega rum, derest sakegarne derom öfverenskomma, börande likväl sådan öfverenskommelse affattas i form af skriftlig förening.

Öfriga i den nya paragrafen intagna bestämmelser äro affattade i analogi med föreskrifterna i propositionens 12 §.

För att undvika möjlig misstyding har 11 §:s ordalydelse något förändrats.

I flera af förslaget's paragrafer förekommer sammanställningen »fiske eller annan dylik lägenhet». Utskottet har ansett lämpligt att före ordet »fiske» inskjuta ordet »vattenfall», enär lägenheter af detta slag torde vara både de värderikaste och oftast förekommande samt i nu gällande förordning om jordafsöndring vattenfall särskildt omnämnas.

Utskottets öfriga anmärkningar mot förslaget om egostyckning afse hufvudsakligen bestämmelserna i 16 och 17 §§.

16 § lyder sålunda: »Vid egostyckning må ej meddelas bestämmelse till inskränkande af den hvarje hemmanslott tillkommande rätt till andel uti hemmanets särskilda rättigheter och förmåner eller uti hemmanets lott med annat hemman vare sig i sådana rättigheter och förmåner eller i lägenhet, som på grund af 4 § af skiftesstadgan ej ingått i skifte, eller ock i jord eller lägenhet, som vid skifte eller egostyckning afsatts såsom för de särskilda hemmanen gemensam.»

I 17 § meddelas enahanda stadgande rörande ett hemmans andel med annat hemman i egor, som icke undergått fastställd delning.

Det inom justitiedepartementet först utarbetade förslag till lag om egostyckning innehöll i dess 12 och 13 §§ bestämmelser, som öfverensstämde med stadgandena uti ifrågavarande hänseende i Kongl. Maj:ts proposition.

Vid ärendets föredragning inför högsta domstolen yttrade en dess ledamot i anledning häraf:

»Stadgandena i 12 och 13 §§, att vid egostyckning hvarje hemmanslott och således äfven hvarje afskildt mindre område skall erhålla del efter mantalet i samfällighet, deri hemmanet har andel, samt i de särskilda rättigheter och förmåner, som tillhöra hemmanet, synas mig äfven komma att i hög grad minska benägenheten för egostyckning, derigenom jordbruk åt obemedlade skulle beredas.

Om, såsom förut framhållits, föreskriften om mantalssättning vid egostyckning ej göres ovilkorlig, komme visserligen förenämnda stadganden i 12 och 13 §§ att förlora tillämpning för alla genom egostyckning afskilda områden, derå mantal ej sattes; men om det föreslagna stadgandet, att hvarje styckadt område, hur litet som helst, skulle åsättas mantal, kommer att godkännas, skulle också hvarje sådan liten lott, oberoende af hvad derom vid upplåtelsen aftalats, blifva delaktig i hemmanets rättigheter. Detta synes mig alldeles strida mot sjelfva grundtanken för egostyckning, som väl är, att jordegaren får sjelf afgöra hvad af sin fastighet han vill afyttra och hvad han vill behålla, samt att köparen förvärfvar just den

öfverenskomna delen af fastigheten och intet deröfver. Det lärer blifva allt annat än behagligt och tilltalande för en jordegare att, om han säljer ett litet område till torp eller backstuga, ovilkorligen nödgas upptaga torparen eller backstugusittaren till meddelegare i alla samfälligheter, deri hemmanet har andel, samt i alla detsamma tillkommande särskilda rättigheter och förmåner, t. ex. qvarnar, kalkstensbrott, afgälder från afsöndrade lägenheter, augmentsräntor, ersättning för rustning och rotering m. m. Jag föreställer mig, att i de allra flesta fall jordegaren, när fråga är endast om egostyckning, derigenom jordbruk åt obemedlade skulle beredas, kommer att hellre afstå från all upplåtelse än underkasta sig sådana olägenheter.»

En annan ledamot af högsta domstolen anförde:

»Enligt förslaget skulle jord eller lägenhet, deri hemman eger del, som icke blifvit genom laga skifte eller dermed jemförlig åtgärd utbruten, icke kunna ingå i egostyckning på annat sätt, än att en hvar af hemmansdelarne erhåller sin ideella andel deri i mån af det mantal, som åsättes densamma. För min del anser jag, att en större frihet i detta afseende borde kunna medgifvas, så att t. ex. hemmanets andel i ett vattenfall af värde eller i skogsmark, som på grund af 78 § 5 punkten skiftesstadgan vid skifte lemnats oskiftad, kunde ensam eller tillsammans med visst område af den hemmanet enskildt tillhöriga jorden utläggas till en hemmansdel.»

En tredje ledamot afgaf följande utlåtande:

»Ett af de ändamål, som med förslaget afsetts, har, som bekant, varit att, särskildt i de norra provinserna, möjliggöra för jordegare att afstycka mer eller mindre af sitt hemmans skog med bibehållande af hemmanets öfriga egor. Förslagets affattning och framför allt den 13 § skulle emellertid i alla de fall, der enligt 78 § skiftesstadgan skog lemnats oskiftad, tvinga jordegaren att genomgå en ofta långsam och dyr lagaskiftesförrättning å skogen, innan afstyckning af hans rätt i skogen skulle kunna ega rum, detta till och med om alla delegarne i skifteslaget ville samtidigt och till samma köpare sälja sina andelar i densamma. Sådant skulle naturligtvis i hög grad skada lagens användbarhet för ofvan angifna syfte. Det torde icke vara någon omöjlighet, att — såsom redan nu under åberopande af 13 § i förordningen angående hemmansklyfning och jordafsöndring skett, när kronan sålt hemman med undantagande af hemmanets rätt i skog, som ej i laga skifte ingått — afstycka en hemmansdels ideella rätt i skogen med bestämmande af den del af hemmanets gamla mantal, hvartill denna skogsrätt skulle sättas. Ett sådant fall finnes omförmäldt i Holm, Juridiskt Arkiv 1894, referatet nr 147. Huru lätt afstyckningen

kan verkställas framgår af de i kammarkollegium befintliga handlingarna om mantalets fördelning i detta mål mellan de egor, kronan sålt och den skogsrätt, som kronan behållit. Den oegentlighet, som utan tvifvel ligger deruti, att ett hemman om till exempel $\frac{1}{4}$ mantal skulle utgöras af till exempel 1 helt mantals ideella andel i en oskift skog, skulle ju vara af öfvergående beskaffenhet och försvinna, så snart antingen laga skifte å skogen skett eller alla de ideella andelarne förenats i en hand. Att i sistnämnda fall den afstyckade skogskomplexens hela mantal skulle kunna utgöra en sammansättning af flera bråkdelar, tillhörande olika hemmansnummer, är ett förhållande, hvartill redan nu icke saknas motsvarighet vid nybildade egendomskomplexer, utan att några praktiska olägenheter deraf torde förmärkts. Om i det skattläggningsmål, som ofvan omförmäls, den afstyckade rätten i skogen åsattes nytt hemmansnummer, hade detta uppenbarligen sin orsak deruti, att den af kronan behållna skogsrätten och de från kronan bortsålda öfriga egorna skulle utgöra hemman af olika hemmansnaturer, ett fall som ej inträffar, när styckning sker af hemman under enskild eganderätt.»

En fjerde ledamot yttrade sig sålunda:

»Vidhållande hvad, vid granskning år 1893 af det inom civildepartementet utarbetade förslag i ämnet, i högsta domstolen yttrats derom, att styckning icke bör tillåtas i afseende å annan fastighet, än den, hvilken, på sätt i 1 § af nu föreliggande förslag angifves, eger ett orubbligen fastställt område, kan jag icke förneka, att egostyckningens användbarhet skulle, till skada i synnerhet för de norra länen, i hög grad motverkas, derest icke något sätt kan uttänkas att ordna saken så, att styckning af ett hemmans sålunda bestämda område må kunna med fördel ega rum äfven i det fall, att hemmanet tillsammans med annat eller andra hemman eger del i oskift jord eller lägenhet. Ett justitieråd har i sitt utlåtande rörande 13 § anvisat en enkel och praktisk utväg att underlätta egostyckning, äfven då hemmanet jemlikt 78 § skiftesstadgan endast delvis undergått sådant skifte, som i 1 § af förslaget afses, en utväg, som på sätt ett annat justitieråd antydt, jemväl bör kunna användas, då det hemman, som styckas, i andra fall eger del med annat hemman i jord eller lägenhet, såsom qvarnfall med mera; i sammanhang hvarmed jag hemställer, att i lagen måtte upptagas bestämmelse, huru vid styckning af ett hemman bör förhållas med särskild lägenhet eller rättighet, som tillhör det ifrågavarande hemmanet utan samfällighet med annat hemman.»

Till bemötande af hvad sålunda anförts, yttrade departementschefen vid ärendets föredragning i statsrådet den 14 sistlidne februari:

»De omförmälda bestämmelserna i 16 och 17 §§, emot hvilka an-

märkningar framställts, äro ett uttryck för den enligt mitt förmenande för upprätthållande af reda och ordning i eganderättsförhållandena synnerligen viktiga principen, att tillskapande af mantal med olika mantalsrättigheter ej bör tillåtas. Att medgifva en sådan delning af ett hemman, att en särskild lott kommer att utgöras af hemmanets andel i en oskift samfällighet, medan öfriga lotter tilläggas hvar sina områden af de hemmanet enskildt tillhöriga egor, en delning som i öfrigt endast mycket oegentligt skulle kunna hänföras till egostyckning, synes vara en synnerligen betänkelig afvikelse från denna princip. Derigenom skulle den eller de lotter, som erhöle de hemmanet enskildt tillhöriga egorna, komma att sakna sådan andel i den oskifta samfälligheten, som tillkomme öfriga hemman inom samma skifteslag, hvaremot den återstående lotten skulle utgöras allenast af en ideel andel i samfäld jord och dertill en helt annan andel i samfälligheten än dess mantal utmärkte. Huru lätt derigenom vid framtida delning af den oskiftade marken misstag om delegarnes rätt i samfälligheten och deraf följande rättsförluster skulle kunna uppkomma, framgår redan af det utaf ledamöter i högsta domstolen omförmälda rättsfall. Härtill kommer att, med hänsyn till den omfattning, hvori laga skifte numera öfvergått jemväl de nordligaste länen, en anordning i den åsyftade riktningen svårigen kan anses vara af behovet påkallad.»

Utskottet hyllar visserligen i likhet med chefen för justitiedepartementet den princip, att tillskapande af mantal med olika mantalsrättigheter bör förhindras, men utskottet anser denna princip ej lägga hinder i vägen för en modifikation af de föreslagna bestämmelserna uti ifrågavarande båda paragrafer.

Afsevärda olägenheter skulle nemligen i många fall uppstå derigenom, att fördelning af hemmanets andelar uti sådana lägenheter som vattenfall eller fiske eller uti oskiftad skogsmark med nödvändighet skulle ske mellan de ofta många lotter, hvori hemmanet egostyckas. »Andel i lägenhet som på grund af 4 § skiftesstadgan ej ingått i skifte så ock i jord eller lägenhet, som vid skifte eller egostyckning afsatts såsom för de särskilda hemmanen gemensam» skulle i flera fall genom en dylik fördelning förlora större delen af sitt värde; och det lär ej kunna förnekas, att de faktiska förhållandena mången gång betinga, att andelen bör förblifva odelad. Utskottet har af sådan anledning vidtagit ändringar i propositionens 16 och 17 §§.

Den af utskottet föreslagna ändringen i propositionens 15 § är betingad af ändringarna i 16 och 17 §§.

På grund af inskjutandet af en ny paragraf efter den 12:e i det kongl. förslaget har paragrafföljden derefter uti hela lagen blifvit ändrad.

Äfven i ett annat afseende har paragrafföljden förändrats.

De i det kongl. förslaget med 16 och 17 betecknade paragrafer har utskottet nemligen ansett böra hafva sin plats omedelbart efter 11 §, enär desamma, med den lydelse utskottet föreslagit, angå de allmänna grunderna för egostyckning.

Ur förslaget angående jordafsöndring har utskottet uteslutit bestämmelsen om afsöndringens fastställande af Konungens befallningshafvande och detta i syfte att minska kostnaderna för jordafsöndring, helst utskottet håller före, att vederbörande underrätt väl är i stånd att vid lagfartsärendets handläggning egna afsöndringens beskaffenhet den pröfning, som kan befinnas erforderlig. Emellertid har det befunnits nödigt att med hänsyn till den sålunda vidtagna ändringen omredigera äfven det i propositionen föreslagna stadgandet i 6 § lagfartsförordningen angående lagfart å afsöndring, dervid utskottet ansett lämpligt föreslå stadgande derom, att namn och nummer skall åsättas afsöndringen vid lagfartens beviljande.

Utskottet har äfven varit betänkt att i sammanhang med den vidtagna ändringen i propositionens 20 § föreslå bestämmelse derom, att domstolen skulle till Konungens befallningshafvande insända uppgift å de ärenden, hvori lagfart första gången beviljats å jordafsöndringar, på det Konungens befallningshafvande må blifva i tillfälle att i jordeboken införa sådan anteckning, som i propositionens 25 § föreskrifves; men då föreskrift härom lämpligen torde af Kongl. Maj:t böra i administrativ ordning meddelas, har utskottet ansett bestämmelse härom ej böra uti ifrågavarande lag inflyta.

Propositionens 28 § har äfven undergått någon förändring i syfte att tydligen må framgå, att de om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring gällande bestämmelser äro tillämpliga äfven å sådan hemmansdel, som tillkommit genom hemmansklyfning eller egostyckning.

I den kongl. propositionens förslag till ändrad lydelse af 6 § i lagfartsförordningen har förutom den ofvannämnda vidtagits jemväl en annan förändring, ity att det ansetts erforderligt att genom uttryckligt lagbud förhindra lagfarts beviljande å sådan upplåtelse, som omförmäles i 3 § af egostyckningslagen, innan fastställelse å egostyckningen meddelats.

Slutligen har utskottet uti det i den kongl. propositionen innefattade förslag till ändrad lydelse af 3 § skiftesstadgan i dess 6 mom. vidtagit en ringa förändring i syfte att bringa uttrycken i bättre öfverensstämmelse med den i skiftesstadgan använda terminologi.

I öfrigt har utskottet icke funnit något att erinra mot de i föreliggande proposition innefattade lagförslag.

Hvad beträffar herr J. Andersons motion i fråga om afgäld från afsöndringar, vill utskottet påpeka, att det i den kongl. propositionen framlagda förslag angående jordafsöndring helt och hållet uteslutit nu gällande bestämmelser angående afgäld, hvadan, under förutsättning att propositionens ifrågavarande, i denna del af utskottet utan anmärkning lemnade förslag blifver lag, herr Andersons motion icke erfordrar vidare yttrande.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet:

a) att Riksdagen, under förklarande, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kan i oförändradt skick bifallas, ville för sin del antaga följande

1:o Lag

om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring.

Kongl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

1 kap.

Om hemmansklyfning.

1 §.

Alla under enskild eganderätt varande så ock under stadgad åborätt upplåtna hemman få, i den ordning gällande skiftesstadga föreskrifver, klyfvas till hvad mantal som helst, dock utan ändring af hvad 12 kap. 7 § ärfdebalken innehåller om klyfning vid arftägt af säteri eller annan jord.

2 kap.

Om egostyckning.

2 §.

Under enskild eganderätt varande hemman, som får klyfvas, må ock styckas i två eller flere lotter sålunda, att viss till gränserna bestämd egovidd utlägges till hvarje lott och hemmanets mantal derefter mellan lotterna fördelas.

Sådan egostyckning vare dock tillåten allenast å hemman, hvilket

2 §.

Den, som under enskild eganderätt innehar hemman, som får klyfvas, vare berättigad att i den ordning nedan sägs få hemmanet styckadt i två eller flera lotter sålunda, att viss till gränserna bestämd egovidd utlägges till hvarje lott och hemmanets mantal derefter mellan lotterna fördelas.

Kongl. Maj:ts förslag:

antingen icke legat i samfällighet med annat hemman eller ock blifvit ur samfällighet utbrutet genom sådan delning, att hemmanets egor icke må utan egarens samtycke med annan mark intagas i skifte i annat fall, än som omförmäles i 3 § 3 mom. af skiftesstadgan.

3 §.

Rätt att påkalla egostyckning tillkommer hemmans egare.

Utskottets förslag:

Sådan egostyckning vare dock tillåten allenast å hemman, hvilket antingen icke legat i samfällighet med annat hemman eller ock blifvit ur samfällighet utbrutet genom sådan delning, att hemmanets egor icke må utan egarens samtycke med annan mark intagas i skifte i annat fall, än som omförmäles i 3 § 3 mom. af skiftesstadgan.

3 §.

Har egare af sådant hemman, som i 2 § omförmäles, till annan upplåtit viss till gränserna bestämd egovidd att såsom hemmansdel egas, och möter ej uti det rörande upplåtelsen träffade aftal hinder för egostycknings verkställande i öfverensstämmelse med hvad nedan stadgas, må ock, på begäran af någon af delgarne, egostyckning ske.

4 §.

Egostyckning verkställas af landtmätare, och skola dervid skiftesstadgans föreskrifter rörande annan landtmäteriförrättning än laga skifte lända till efterrättelse, så vida icke i denna lag annorlunda stadgas.

5 §.

Vid förrättningen skall landtmätaren biträdas af gode män, derest hemmanets egare sådant påyrkar eller landtmätaren finner det nödigt.

Bestämmas under förrättningens fortgång, att gode män skola tillkallas, må det ej verka rubbning af åtgärd, som dessförinnan vidtagits.

5 §.

Vid förrättningen skall landtmätaren biträdas af gode män, derest *sakegare* sådant påyrkar eller landtmätaren finner det nödigt.

Bestämmas under förrättningens fortgång, att gode män skola tillkallas, må det ej verka rubbning af åtgärd, som dessförinnan vidtagits.

Kongl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

6 §.

Angående bestämmande af gränserna omkring egor, som skola styckas, gälle hvad i skiftesstadgan sägs om rågångar, då laga skifte är i fråga; skolande, derest sammanträde med rågrannarne erfordras, gode män der- vid biträda.

7 §.

Egostyckning skall omfatta all till hemmanet hörande mark, så ock fiske eller annan dylik lägenhet, som till hemmanet hör.

7. §

Egostyckning skall omfatta all till hemmanet hörande mark, så ock *vattenfall*, fiske eller annan dylik lägenhet, som till hemmanet hör.

8 §.

Ej må till någon hemmanslott läggas flere än tre skiften, utan så är att till hemmanet hör större antal skiften, i hvilket fall till hvarje hemmanslott må läggas lika många skiften, som tillhöra hemmanet.

I öfrigt bör vid egornas fördelning iakttagas, att, så vidt egornas beskaffenhet och belägenhet samt det med egostyckningen afsedda ändamål det medgifva, skiftena blifva reguliera och skilnadslinierna till afhägnad beqväma.

9 §.

Egostyckning skall så verkställas, att hvarje hemmanslott kommer att ega rätt till nödiga vägar.

10 §.

Vid egostyckning må, i den mån sådant är vid laga skifte tillåtet, jord eller lägenhet undantagas för gemensamt behof samt besvär eller last till förmån för viss hemmanslott läggas å annan sådan lott.

11 §.

Hörer till hemman, som styckas, fiske eller annan dylik lägenhet, eller har från hemmanet viss jord blifvit för alltid afsöndrad, må sådan lägenhet eller jord afsättas såsom för de särskilda hemmanslotterna gemensam.

11 §.

Hörer till hemman, som styckas, *vattenfall*, fiske eller annan dylik lägenhet, eller har från hemmanet viss jord blifvit för alltid afsöndrad, må sådan lägenhet eller jord *kunna* afsättas såsom för de särskilda hemmanslotterna gemensam.

Kongl. Maj:ts förslag:

16 §.

Vid egostyckning må ej meddelas bestämmelse till inskränkande af den hvarje hemmanslott tillkommande rätt till andel uti hemmanets särskilda rättigheter och förmåner eller uti hemmanets lott med annat hemman vare sig i sådana rättigheter och förmåner eller i lägenhet, som på grund af 4 § af skiftesstadgan ej ingått i skifte, eller ock i jord eller lägenhet, som vid skifte eller egostyckning afsatts såsom för de särskilda hemmanen gemensam.

17 §.

Hörer till hemman, förutom egor, som icke legat i samfällighet med annat hemmans mark eller som blifvit ur samfällighet utbrutna genom sådan delning, som i 2 § omförmåles, tillika andel med annat hemman i egor, som icke undergått dylik delning, vare den omständighet ej hinder för egostyckning. I ty fall skall hvad ofvan stadgats angående egornas fördelning tillämpas allenast å först-

Utskottets förslag:

12 §.

Vid egostyckning må ej meddelas bestämmelse till inskränkande af den hvarje hemmanslott tillkommande rätt till andel uti hemmanets särskilda rättigheter och förmåner, såsom *nyttjanderätt till väg och grustägt, del i allmänning, augmentsränta samt ersättning för rustning och rotering*, eller uti hemmanets lott med annat hemman vare sig i sådana rättigheter och förmåner eller i *afgäld från för alltid afsöndrad lägenhet*.

Deremot må hemmanets andel i lägenhet, som på grund af 4 § skiftesstadgan ej ingått i skifte, så ock i jord eller lägenhet, som vid skifte eller egostyckning afsatts såsom för de särskilda hemmanen gemensam, antingen bibehållas såsom fortfarande för de särskilda hemmanslotterna gemensam eller ock tilldelas en af dessa lotter.

13 §.

Hörer till hemman, förutom egor, som icke legat i samfällighet med annat hemmans mark eller som blifvit ur samfällighet utbrutna genom sådan delning, som i 2 § omförmåles, tillika andel med annat hemman i egor, som icke undergått dylik delning, vare den omständighet ej hinder för egostyckning; och vare beträffande sådan andel lag som i andra stycket af 12 § sägs.

Kongl. Maj:ts förslag:

nämnda egor; och vare beträffande hemmanets andel med annat hemman i öfriga egor lag som i 16 § sägs.

12 §.

Hemmanets egare bestämme, med iakttagande af hvad i denna lag är föreskrifvet, huru styckningen skall verkställas.

Kunna, då hemmanet eges af flere gemensamt, desse ej förena sig om sättet för styckningens verkställande, eller finner landtmätaren eller, der han af gode män biträdes, förrättningsmännen hvad af hemmanets egare blifvit bestämdt vara stridande mot denna lag, varde beslut meddeladt, att styckningen ej kan ega rum.

Utskottets förslag:

Derest dylik andel i egor bibehålles såsom fortfarande för de särskilda hemmanslotterna gemensam, skall derä ej tillämpas hvad ofvan stadgats angående egors fördelning,

14 §.

Sker egostyckning jemlikt 2 §, bestämme hemmanets egare, med iakttagande af hvad i denna lag är föreskrifvet, huru styckningen skall verkställas.

Kunna, då hemmanet eges af flere gemensamt, desse ej förena sig om sättet för styckningens verkställande, eller finner landtmätaren eller, der han af gode män biträdes, förrättningsmännen hvad af hemmanets egare blifvit bestämdt vara stridande mot denna lag, varde beslut meddeladt, att styckningen ej kan ega rum.

15 §.

Sker egostyckning jemlikt 3 §, lände det derom träffade aftal till efterrättelse.

Träffa delegare utöfver hvad sagda aftal innehåller öfverenskommelse i ämne, som förrättningen angår, såsom att jord eller lägenhet skall undantagas för gemensamt behof, eller besvär och last läggas å någondera hemmanslotten, skall derom upprättas skriftlig förening, som underskrifves af samtliga delegarne och bestyrkes af

Kongl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

gode männen eller, der sådane ej vid förrättningen biträda, af landtmätaren.

Uppkommer emellan delegarne tvist om den rätt i hemmanet, som enligt aftalet tillkommer en hvar af dem, hänvisas de att vid vederbörlig domstol utföra sin talan; och hvile emelertid förrättningen.

Förekommer ej sådan tvist, eller har den blifvit genom laga kraft egande beslut afgjord, undersöke landtmätaren eller, der han af gode män biträdes, förrättningsmännen, huruvida hvad af delegarne kan vara aftaladt eller bestämdt eller hvad berörda beslut innehåller utgör hinder för egostycknings verkställande i enlighet med denna lag, samt meddele i sådant fall beslut, att styckningen icke kan verkställas.

13 §.

Sedan, i enlighet med hvad i 12 § sägs, blifvit bestämdt, huru styckningen skall verkställas, åligge landtmätaren att utmärka densamma å karta, hvilken, derest ej hemmanets egare begär upprättande af fullständig karta eller sådant varder för verkställande af föreskrifven uppskattning erforderligt, skall upptaga allenast hvad som finnes nödigt för att tydligt utmärka läget och gränserna för de särskilda hemmanslotternas egoområden jemte den mark, som undantagits för gemensamt behof eller eljest afsatts såsom för de särskilda hemmanslotterna gemensam.

16 §.

Sedan, i enlighet med hvad i 14 och 15 §§ sägs, blifvit bestämdt, huru styckningen skall verkställas, åligge landtmätaren att utmärka densamma å karta, hvilken, derest ej *sakegare* begär upprättande af fullständig karta eller sådant varder för verkställande af föreskrifven uppskattning erforderligt, skall upptaga allenast hvad som finnes nödigt för att tydligt utmärka läget och gränserna för de särskilda hemmanslotternas egoområden jemte den mark, som undantagits för gemensamt behof eller eljest afsatts såsom för de särskilda hemmanslotterna gemensam.

Kongl. Maj:ts förslag:

Upprätte ock, med hänvisning till kartan, tydlig beskrifning, huru styckningen blifvit verkställd.

14 §.

Landtmätaren åligger att å marken utstaka och rörlägga skilnadslinierna, på sätt i 104 § af skiftesstadgan föreskrifves om skilnadslinier vid laga skifte, äfvensom att häröfver upprätta fullständig och noggrann beskrifning, i enlighet med hvad i 52 § af skiftesstadgan sägs om rågångs- och rösebeskrifning.

15 §.

Landtmätaren eller, der han af gode män biträdes, förrättningsmännen hafva att, med hänsyn till egornas efter vidd och godhet beräknade värde, fördela hemmanets mantal mellan de särskilda lotterna, dervid sådan uppskattning af egorna bör verkställas, som i hvarje fall anses för ändamålet erforderlig. Dock skall, derest, vid förut verkställd landtmäteriförrättning, å egorna skett gradering, som af hemmanets egare godkännes, denna gradering lända till efter rättelse vid mantalets fördelning.

Har någon hemmanslott tillagts fiske eller annan dylik lägenhet, skall jemväl värdet af den lägenhet vid mantalets bestämmande tagas i beräkning.

Utskottets förslag:

Upprätte ock, med hänvisning till kartan, tydlig beskrifning, huru styckningen blifvit verkställd.

17 §.

Landtmätaren åligger att å marken utstaka och rörlägga skilnadslinierna, på sätt i 104 § af skiftesstadgan föreskrifves om skilnadslinier vid laga skifte, äfvensom att häröfver upprätta fullständig och noggrann beskrifning, i enlighet med hvad i 52 § af skiftesstadgan sägs om rågångs- och rösebeskrifning.

18 §.

Landtmätaren eller, der han af gode män biträdes, förrättningsmännen hafva att, med hänsyn till egornas efter vidd och godhet beräknade värde, fördela hemmanets mantal mellan de särskilda lotterna, dervid sådan uppskattning af egorna bör verkställas, som i hvarje fall anses för ändamålet erforderlig. Dock skall, derest, vid förut verkställd landtmäteriförrättning, å egorna skett gradering, som af *sakegare* godkännes, denna gradering lända till efter rättelse vid mantalets fördelning.

Har någon hemmanslott tillagts *vattenfall*, fiske eller annan dylik lägenhet *eller jord*, som blifvit för *alltid afsöndrad*, skall jemväl värdet af den lägenhet *och den jord* vid

Kongl. Maj:ts förslag:

Mantalen skola jemkas till så beqväma tal ske kan.

Utskottets förslag:

mantalets bestämmande tagas i beräkning.

Lag samma vare, der någon hemmanslott jemlikt 12 § tillagts andel i jord eller lägenhet, eller jemlikt 13 § i egor, hvilka icke undergått sådan delning, som i 2 § omförmäles.

Mantalen skola jemkas till så beqväma tal ske kan.

18 §.

Hvad i skiftesstadgan föreskrifves om skiftes afslutande, hänvisning till besvär, utgifvande af handlingar och karta samt rättegång i skiftesmål gälle i tillämpliga delar äfven i fråga om egostyckning; dock att, derest klander emot egostyckning ej inom föreskrifven tid anmälts, landtmätaren skall ofördröjligen för pröfning och fastställelse insända karta och handlingar till egodelningsrättens ordförande, som har att, der anledning ej förekommer till annat än att förretningen är lagligen beskaffad, fastställa densamma och derom teckna bevis å kartan, men eljest hänskjuta frågan till egodelningsrätten; skolande ärende, som sålunda hos egodelningsrättens ordförande anmäles, antecknas uti den i 137 § af skiftesstadgan omförmälda dagbok samt ordförandens i dessa ärenden förda protokoll till vederbörande hofrätt insändas, på sätt i 138 § af skiftesstadgan om egodelningsrätts dombok är föreskrifvet.

19 §.

Hvad i skiftesstadgan föreskrifves om skiftes afslutande, hänvisning till besvär, utgifvande af handlingar och karta samt rättegång i skiftesmål gälle i tillämpliga delar äfven i fråga om egostyckning; dock att, derest klander emot egostyckning ej inom föreskrifven tid anmälts, landtmätaren skall ofördröjligen för pröfning och fastställelse insända karta och handlingar till egodelningsrättens ordförande, som har att, der anledning ej förekommer till annat än att förretningen är lagligen beskaffad, fastställa densamma och derom teckna bevis å kartan, men eljest hänskjuta frågan till egodelningsrätten; skolande ärende, som sålunda hos egodelningsrättens ordförande anmäles, antecknas uti den i 137 § af skiftesstadgan omförmälda dagbok samt ordförandens i dessa ärenden förda protokoll till vederbörande hofrätt insändas, på sätt i 138 § af skiftesstadgan om egodelningsrätts dombok är föreskrifvet.

Kongl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

3 Kap.

Om jordafsöndring.

19 §.

1 mom. Egare af hemman, hvilket får klyfvas, hafve rätt att af hemmanets egovälde för alltid afsöndra till och med en femtedel af egovidden i en eller flera delar.

2 mom. Egare af hemman, hvarom i nästföregående mom. sägs, vare ock berättigad att antingen till besittning på viss tid, dock med iakttagande af hvad angående tiden för nyttjanderättsaftals bestånd är i lag stadgad, eller ock till besittning på lifstid från hemmanet afsöndra jord af huru stor vidd som helst.

3 mom. Afsöndring från de under stadgad åborätt upplåtna hemman vare jemväl tillåten, dock ej med annan rätt, än författningarna för besittningen af stamhemmanet föreskrifva.

4 mom. Afsöndring från jord af fideikommisssegenskap må icke annorlunda gälla, än så vidt med lag och fideikommissbref öfverensstämmer.

5 mom. Afsöndring må icke ske från nyhemman eller nybyggen å kronans mark, så länge frihetsår derför åtnjutas eller desamma icke erhållit bestämda områden i skog och mark.

20 §.

1 mom. Egare af hemman, hvilket får klyfvas, hafve rätt att af hemmanets egovälde för alltid afsöndra till och med en femtedel af egovidden i en eller flera delar.

2 mom. Egare af hemman, hvarom i nästföregående mom. sägs, vare ock berättigad att antingen till besittning på viss tid, dock med iakttagande af hvad angående tiden för nyttjanderättsaftals bestånd är i lag stadgad, eller ock till besittning på lifstid från hemmanet afsöndra jord af huru stor vidd som helst.

3 mom. Afsöndring från de under stadgad åborätt upplåtna hemman vare jemväl tillåten, dock ej med annan rätt, än författningarna för besittningen af stamhemmanet föreskrifva.

4 mom. Afsöndring från jord af fideikommisssegenskap må icke annorlunda gälla, än så vidt med lag och fideikommissbref öfverensstämmer.

5 mom. Afsöndring må icke ske från nyhemman eller nybyggen å kronans mark, så länge frihetsår derför åtnjutas eller desamma icke erhållit bestämda områden i skog och mark.

Kongl. Maj:ts förslag:

20 §.

Afhandling rörande jordafsöndring för alltid, hvilken handling skall innehålla så noggrann beskrifning å den afsöndrade jordens storlek, läge och gränser, att någon osäkerhet derom ej kan uppstå, skall ingifvas till Konungens befallningshafvande, som har att, derest afhandlingen såväl med hänsyn till afsöndringens storlek som ock i öfriga afseenden är med denna lag öfverensstämmande, meddela fastställelse å afsöndringen samt åsätta lägenheten särskildt namn och nummer.

Innan ärendet af Konungens befallningshafvande afgöres, må, der så nödigt finnes, yttrande af landtmätare inhemtas.

21 §.

Åstundar innehafvare af hemman, hvarifrån afsöndring får ske, att derifrån för alltid afsöndra mark, som, ensam eller tillsammans med hvad redan kan vara från hemmanet för alltid afsöndradt, utgör mera än en femtedel af dess egoområde, ankomme på Konungens befallningshafvande att, der omständigheterna dertill för-
anleda, sådant tillåta.

22 §.

Från hemman, hvarifrån jordafsöndring får ske, må ock afsöndras fiske eller annan dylik lägenhet; och

Utskottets förslag:

21 §.

Afhandling rörande jordafsöndring för alltid skall innehålla så noggrann beskrifning å den afsöndrade jordens storlek, läge och gränser, att någon osäkerhet derom ej kan uppstå.

22 §.

Åstundar innehafvare af hemman, hvarifrån afsöndring får ske, att derifrån för alltid afsöndra mark, som, ensam eller tillsammans med hvad redan kan vara från hemmanet för alltid afsöndradt, utgör mera än en femtedel af dess egoområde, ankomme på Konungens befallningshafvande att, der omständigheterna dertill för-
anleda, sådant tillåta.

23 §.

Från hemman, hvarifrån jordafsöndring får ske, må ock afsöndras fiske eller annan dylik lägenhet; och

Kongl. Maj:ts förslag:

gälle om sådan afsöndring i tillämpliga delar hvad här ofvan i fråga om jordafsöndring är föreskrifvet.

Hvad sålunda är stadgad kommer dock icke att göra någon ändring uti det, som rörande strömfall å kronohemmans område är särskildt förordnad.

23 §.

Ej må innehafvare af lägenhet, som blifvit på viss tid eller lifstid från hemman afsöndrad, densamma på annan öfverlåta utan tillstånd af stamhemmanets innehafvare. Sker det, gånge lägenheten, om stamhemmanets innehafvare så yrkar, till honom åter mot skälig lösen. Dör innehafvare af afsöndrad lägenhet förr än besittningstid ute är, ege enka och arfvingar rätt att behålla lägenheten under de vilkor, som blifvit tingade vid upplåtelsen. Vid besittningstidens slut återfaller lägenheten till stamhemmanet utan ersättning eller lösen, ehvad förbehåll derom kan vid upplåtelsen vara gjordt eller icke; och vare lägenhetens innehafvare eller, då densamma varit på lifstid upplåten, hans arfvingar obetaget att derifrån afflytta honom eller dem tillhörig åbyggnad eller stängsel, der ej stamhemmanets innehafvare vill den lösa.

24 §.

Är lägenhet på annat sätt eller under andra vilkor afsöndrad än till-

Utskottets förslag:

gälle om sådan afsöndring i tillämpliga delar hvad här ofvan i fråga om jordafsöndring är föreskrifvet.

Hvad sålunda är stadgad kommer dock icke att göra någon ändring uti det, som rörande strömfall å kronohemmans område är särskildt förordnad.

24 §.

Ej må innehafvare af lägenhet, som blifvit på viss tid eller lifstid från hemman afsöndrad, densamma på annan öfverlåta utan tillstånd af stamhemmanets innehafvare. Sker det, gånge lägenheten, om stamhemmanets innehafvare så yrkar, till honom åter mot skälig lösen. Dör innehafvare af afsöndrad lägenhet förr än besittningstid ute är, ege enka och arfvingar rätt att behålla lägenheten under de vilkor, som blifvit tingade vid upplåtelsen. Vid besittningstidens slut återfaller lägenheten till stamhemmanet utan ersättning eller lösen, ehvad förbehåll derom kan vid upplåtelsen vara gjordt eller icke; och vare lägenhetens innehafvare eller, då densamma varit på lifstid upplåten, hans arfvingar obetaget att derifrån afflytta honom eller dem tillhörig åbyggnad eller stängsel, der ej stamhemmanets innehafvare vill den lösa.

25 §.

Är lägenhet på annat sätt eller under andra vilkor afsöndrad än till-

Kongl. Maj:ts förslag:

låtet är, varde sådan afsöndring, när påstående af vederbörande väckes, efter derom för hvarje fall gifna föreskrifter rättad och jemkad samt ege sedan bestånd, der den i öfrigt pröfvas laglig och gällande; och njute den, som deraf lider, skäligt skadestånd. Åtnöjes icke innehafvaren af den afsöndrade lägenheten med sådan rättelse och jemkning, eller kan den icke ske, gånge då lägenheten emot skälig lösen åter till den egendom, hvarifrån afsöndringen skett.

25 §.

Från hemman för alltid afsöndrad lägenhet skall, på sätt särskildt är föreskrifvet, antecknas i kronans jorddebok.

26 §.

Med jord eller annan lägenhet, som under eganderätt afsöndras efter hvad ofvan sägs, skall lagfaras, såsom om fast egendom i allmänhet finnes föreskrifvet. Har afsöndring på viss tid eller lifstid skett från hemman under enskild eganderätt, må afhandlingen intecknas.

Med afhandlingar om afsöndring af lägenhet från de under stadgad åborätt upplåtna hemman förfares på samma sätt, som då åborätt å sådana hemman öfverlåtes.

27 §.

Tvister rörande afsöndring af lägenhet från de under stadgad åbo-

Utskottets förslag:

låtet är, varde sådan afsöndring, när påstående af vederbörande väckes, efter derom för hvarje fall gifna föreskrifter rättad och jemkad samt ege sedan bestånd, der den i öfrigt pröfvas laglig och gällande; och njute den, som deraf lider, skäligt skadestånd. Åtnöjes icke innehafvaren af den afsöndrade lägenheten med sådan rättelse och jemkning, eller kan den icke ske, gånge då lägenheten emot skälig lösen åter till den egendom, hvarifrån afsöndringen skett.

26 §.

Från hemman för alltid afsöndrad lägenhet skall, på sätt särskildt är föreskrifvet, antecknas i kronans jorddebok.

27 §.

Med jord eller annan lägenhet, som under eganderätt afsöndras efter hvad ofvan sägs, skall lagfaras, såsom om fast egendom i allmänhet finnes föreskrifvet. Har afsöndring på viss tid eller lifstid skett från hemman under enskild eganderätt, må afhandlingen intecknas.

Med afhandlingar om afsöndring af lägenhet från de under stadgad åborätt upplåtna hemman förfares på samma sätt, som då åborätt å sådana hemman öfverlåtes.

28 §.

Tvister rörande afsöndring af lägenhet från de under stadgad åbo-

Kongl. Maj:ts förslag:

rätt upplåtna hemman skola upptagas och fullföljas på enahanda sätt som tvister angående dylika afsöndringar från frälse- och skattehemman.

Öfver Konungens befallningshävandes beslut i fråga, som i 20 eller 21 § omförmäles, må klagan föras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad.

Utskottets förslag:

rätt upplåtna hemman skola upptagas och fullföljas på enahanda sätt som tvister angående dylika afsöndringar från frälse- och skattehemman.

Öfver Konungens befallningshävandes beslut i fråga, som i 22 § omförmäles, må klagan föras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad.

4 Kap.

Särskilda bestämmelser.

28 §.

Hvad i denna lag är stadgad om hemman gälle ock i tillämpliga delar om hvarje under särskildt nummer i jordeboken upptagen lägenhet, som ej tillkommit genom afsöndring; dock att vid egostyckning å sådan lägenhet skall, i stället för att mantal åsättes hvarje lott, bestämmas det inbördes förhållande, efter hvilket lotterna skola deltaga i utgörandet af lägenhetens allmänna utskylder och besvär.

I fråga om jordafsöndring skall hvad om hemman är sagdt jemväl tillämpas å för alltid afsöndrad lägenhet; dock att från sådan lägenhet ytterligare afsöndring för alltid må ske utan inskränkning till viss del af egovidden.

29 §.

Hvad i denna lag är stadgad om hemman gälle *äfven om hemmansdel, som genom hemmansklyfning eller egostyckning tillkommit*, så ock i tillämpliga delar om hvarje under särskildt nummer i jordeboken upptagen lägenhet, som ej tillkommit genom afsöndring; dock att vid egostyckning å sådan lägenhet skall, i stället för att mantal åsättes hvarje lott, bestämmas det inbördes förhållande, efter hvilket lotterna skola deltaga i utgörandet af lägenhetens allmänna utskylder och besvär.

I fråga om jordafsöndring skall hvad om hemman är sagdt jemväl tillämpas å för alltid afsöndrad lägenhet; dock att från sådan lägenhet ytterligare afsöndring för alltid må ske utan inskränkning till viss del af egovidden.

Kongl. Maj:ts förslag:

29 §.

Genom denna lag göres ej ändring i hvad om lotshemman af krono- eller skattenatur, så ock om sådana hemman, som enligt kungörelsen den 4 februari 1811 äro oskiljaktiga från de bruk, hvarunder de lyda, är särskildt stadgadt.

30 §.

Genom denna lag upphäfvdes förordningen angående hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 augusti 1881; skolande dock denna förordnings bestämmelser fortfarande tillämpas i afseende å afsöndring, som skett innan denna lag trädt i kraft.

Utskottets förslag:

30 §.

Genom denna lag göres ej ändring i hvad om lotshemman af krono- eller skattenatur, så ock om sådana hemman, som enligt kungörelsen den 4 februari 1811 äro oskiljaktiga från de bruk, hvarunder de lyda, är särskildt stadgadt.

31 §.

Genom denna lag upphäfvdes förordningen angående hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 augusti 1881; skolande dock denna förordnings bestämmelser fortfarande tillämpas i afseende å afsöndring, som skett innan denna lag trädt i kraft.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1897.

2:o Lag

angående ändrad lydelse af 3, 58 och 69 §§ i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866.

Kongl. Maj:ts förslag:

3 §.

1 mom. Har jord, som hörer till by eller till hemman, deri två eller

Utskottets förslag:

3 §.

1 mom. Har jord, som hörer till by eller till hemman, deri två eller

Kongl. Maj:ts förslag:

flera ega del, genom teg- eller storskifte i flera skiften blifvit lagd; vill den, som i sådant skifteslag eger ett eller flera hemman eller en eller flere hemmansdelar, laga skifte erhålla, hafve ock der vitsord till, utan att å teg- eller storskifte meddelad fastställelse eller eljest ingången och stadfastad förening må sådant hindra eller därför i vägen ligga.

2 mom. Ej må redan verkställd enskiftesdelning, som vunnit laga kraft, eller skifte, hvilket enligt Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 20 februari 1821 blifvit såsom enskifte ansedt och fastställdt, eller laga skifte, hvarå fastställelse meddelats, genom nytt skifte rubbas, utan så är, att alla, hvilkas rätt är af frågan beroende, derom åsämjas.

3 mom. Hafva genom verkställd sjösänkning eller annat större vattenafledningsföretag tillförene sankageor undergått sådan förändring, att de kunna häfdas såsom åker, och möter för deras ändamålsenliga brukande hinder deraf, att vid förut verkställdt så beskaffadt skifte, som i 2 mom. omförmäles, egorna erhållit en för deras häfdande såsom åker olämplig indelning eller delvis lemnats oskiftade, då må, der tjenlig skiftesläggning ej kan genom egoutbyte beredas, nytt skifte, utan hinder af bestämmelserna i nämnda mom., kunna verkställas å dessa egor jemte den mark, som med dem ligger i det sammanhang, att dess intagande i den nya

Utskottets förslag:

flera ega del, genom teg- eller storskifte i flera skiften blifvit lagd; vill den, som i sådant skifteslag eger ett eller flera hemman eller en eller flere hemmansdelar, laga skifte erhålla, hafve ock der vitsord till, utan att å teg- eller storskifte meddelad fastställelse eller eljest ingången och stadfastad förening må sådant hindra eller därför i vägen ligga.

2 mom. Ej må redan verkställd enskiftesdelning, som vunnit laga kraft, eller skifte, hvilket enligt Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 20 februari 1821 blifvit såsom enskifte ansedt och fastställdt, eller laga skifte, hvarå fastställelse meddelats, genom nytt skifte rubbas, utan så är, att alla, hvilkas rätt är af frågan beroende, derom åsämjas.

3 mom. Hafva genom verkställd sjösänkning eller annat större vattenafledningsföretag tillförene sankageor undergått sådan förändring, att de kunna häfdas såsom åker, och möter för deras ändamålsenliga brukande hinder deraf, att vid förut verkställdt så beskaffadt skifte, som i 2 mom. omförmäles, egorna erhållit en för deras häfdande såsom åker olämplig indelning eller delvis lemnats oskiftade, då må, der tjenlig skiftesläggning ej kan genom egoutbyte beredas, nytt skifte, utan hinder af bestämmelserna i nämnda mom., kunna verkställas å dessa egor jemte den mark, som med dem ligger i det sammanhang, att dess intagande i den

Kongl. Maj:ts förslag:

delningen är för beredande af lämpligt och redigt skifte oundgängligen nödigt. Bestrider någon delegare nytt skifte eller uppstår tvist angående omfånget af den mark, som bör i det nya skiftet ingå, behandlas ärendet efter stadgandet i 89 §.

4 mom. Mark, som vid skifte blifvit undantagen för delegarnes allmänna behof, må, utan hinder af bestämmelserna i 2 mom., skiftas, der någon delegare det begär och det finnes kunna ske utan de öfriges förfång.

5 mom. Har i Gotlands län, före den i följd af Kongl. Maj:ts nådiga beslut den 20 december 1850 derstädes verkställda indelning i skifteslag, laga skifte skett och omfattat allenast en del af egor, som enligt indelningen utgöra ett skifteslag, ege det skifte ej annan verkan än stor-skifte lagligen tillkommer.

6 mom. Har hemman eller lägenhet undergått egostyckning, som blifvit faststald, må den egostyckning ej genom skifte rubbas, utan att alla, hvilkas rätt är af frågan beroende, derom åsämjas; dock att hvad sålunda stadgats ej utgör hinder, att hemmanet eller lägenheten vid förut verkstaldt skifte tilldelade egor, enligt föreskriften i 3 mom., uti der öförmälda fall med annan mark intagas i nytt skifte.

Utskottets förslag:

nya delningen är för beredande af lämpligt och redigt skifte oundgängligen nödigt. Bestrider någon delegare nytt skifte eller uppstår tvist angående omfånget af den mark, som bör i det nya skiftet ingå, behandlas ärendet efter stadgandet i 89 §.

4 mom. Mark, som vid skifte blifvit undantagen för delegarnes allmänna behof, må, utan hinder af bestämmelserna i 2 mom., skiftas, der någon delegare det begär och det finnes kunna ske utan de öfriges förfång.

5 mom. Har i Gotlands län, före den i följd af Kongl. Maj:ts nådiga beslut den 20 december 1850 derstädes verkställda indelning i skifteslag, laga skifte skett och omfattat allenast en del af egor, som enligt indelningen utgöra ett skifteslag, ege det skifte ej annan verkan än stor-skifte lagligen tillkommer.

6 mom. Har hemman eller *hemmansdel* undergått egostyckning, som blifvit faststald, må den egostyckning ej genom skifte rubbas, utan att alla, hvilkas rätt är af frågan beroende, derom åsämjas; dock att hvad sålunda stadgats ej utgör hinder, att hemmanet eller *hemmansdelen* vid förut verkstaldt skifte tilldelade egor, enligt föreskriften i 3 mom., uti der öförmälda fall med annan mark intagas i nytt skifte.

58 §.

Kan genom egoutbyte i andra fall, än nu nämnda äro, beqvämlighet

Kongl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

för odling eller häfd eller annan dylik fördel vinnas, och förena sig jordegare om sådant utbyte, då må det, utan hinder af skifte eller egostyckning, som förut faststälts, ske, på sätt i 56 § sägs.

Begäres egoutbytet af anledning 3 § 3 mom. omförmåler, då må det, utan hinder af skifte eller egostyckning, som förut faststälts, kunna jemväl utan alla jordegares samtycke ega rum. Sedan i detta fall skiftesmannen och gode männen afgifvit utlåtande om utbytets företagande, skall, der ej samtliga tillstädesvarande jordegare deråt nöjas, frågan om utbytets verkställande, innan vidare åtgärd vidtages, underställas egodelningsrättens pröfning.

69 §.

Delningsgrund eller måttstock för egors skiftande å landet, så väl särskilda hemman emellan, som emellan delegare i ett och samma hemman, vare den, som i lag eller särskilda författningar för vissa landsorter stadgad är eller framdeles stadgas kan. Äro egorna förut delade genom storskifte, som efter förra författningar laga kraft vunnit, eller genom sådant skifte, som i 3 § 2 mom. sägs, eller genom fastställd egostyckning, hafve hvarje delegare rätt att vid skifte, som sedermera eger rum, tillgodonjuta hvad efter uppskattning svarar mot de egor, han enligt den förut verkställda delningen innehåft; och bör landtmätaren, vid föredragning af frågan om delningsgrunden, underrätta delegarne ej blott om de särskilda grunder, hvilka kunna i detta afseende rätteligen antagas, utan ock om de uppskattade egobelopp, hvilka, enligt hvardera af dessa grunder, komme att hvarje delegare ungefärligen tillfalla.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1897.

3:o Lag

om ändrad lydelse af 6 § i förordningen angående lagfart å fång
till fast egendom den 16 juni 1875.

Häri genom förordnas, att 6 § i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Kongl. Maj:ts förslag:

Är lagfart sökt på grund af testamente, dom eller annan handling, som ej vunnit laga kraft, må ansökningen icke bifallas förr än det visas, att handlingen blifvit stående.

Ä upplåtelse, hvarigenom jord eller annat från hemman eller lägenhet afsöndrats, må lagfart ej beviljas förr än fastställelse å afsöndringen meddelats.

Utskottets förslag:

Är lagfart sökt på grund af testamente, dom eller annan handling, som ej vunnit laga kraft, må ansökningen icke bifallas förr än det visas, att handlingen blifvit stående.

Har egare af hemman till annan upplåtit del deraf med viss till gränserna bestämd egovidd att såsom hemmansdel egas, må lagfart å sådan upplåtelse ej beviljas förr än egostyckning å hemmanet blifvit fastställd.

Lag samma vare beträffande upplåtelse af till egovidden bestämd del af lägenhet, som ej tillkommit genom afsöndring.

Lagfart å upplåtelse, hvarigenom jord eller annat från hemman eller lägenhet afsöndrats, må ej beviljas, der upplåtelsen ej är med lag öfverensstämmande; skoland vid lagfartens beviljande namn och nummer genom domstolens försorg det upplåtna åsättas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1897, men ege ej tillämpning i fråga om afsöndring, som dessförinnan skett.

4:o Lag

om ändrad lydelse af 58 § i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875.

Härigenom förordnas, att 58 § i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Hvad här ofvan om servitut är sagdt afser icke servitut, som uppkommer vid laga skifte eller egostyckning.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1897.

b) under förutsättning att Riksdagen bifaller hvad utskottet här ofvan under a) hemställt angående lagbestämmelser beträffande jordafsöndringar, så vidt desamma afse upphäfvande af nu gällande stadganden om afgäld derå,

att Riksdagen måtte förklara, att herr Andersons ifrågavarande motion icke föranleder till vidare yttrande.

Stockholm den 30 april 1896.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservationer:

af herrar *J. Anderson* och *Nilsson*;

vid 3 § af herr *Ölander*;

vid 21 § af herrar *Hasselrot*, *von Krusenstjerna*, *Fröberg*, *Gustaf Andersson* och *Bruzelius*.

Herr *Fröberg* har derjemte begärt få antecknad, att han icke deltagit i utskottets behandling af den del af Kongl. Maj:ts proposition, som angår egostyckning.
